

'Waar we op een dwarsvaart uitkomen en de weg links af voert, hebben we Westbroek bereikt. En daarmee tevens een dorp, welks geschiedenis hoogst interessante bladzijden bevat. Daar liggen zijn oude, oude huizen vóór ons, schuilend onder het geboomte; en ginds rijst zijn toren omhoog, de forsche reus, die nu al eeuwen staat neer te zien, kalm, onwrikbaar, ondanks wat hij gebeuren zag in al die jaren. Merkt ge wel, dat die eenvoudige boerenbehuizingen kenmerk dragen van jaren lang bestaan ? Zie hun grilligt vormen; daar staat er een met een drie verdiepingen hoog dak en aan de achterzijde Ts er een stalachtig bouwsel tegenaan gezet. Zeker in een tijd van mindere welvaart der bewoners.

„Waarschijnlijk", zeggen sommige schrijvers, „heeft het Gooi zich uitgestrekt tot aan de Vecht." Is dat zoo, dan kan het dorp, dat aan de uiterste westgrens van deze streek lag, te midden van „broek" (moerassig land), aldus den naam van Westbroek hebben verkregen. Van der Aa echter zegt, dat de plaats haar naam ontleende aan de gewezen abdij van Oostbroek, welke weleer buiten de Wittevrouwenpoort te Utrecht stond. Een „kom" heeft het niet, of men moest als zoodanig dezen weg met zijne huizen willen beschouwen. Toch is het zeer uitgestrekt: 1538 hectaren, welke in den vorm van een smallen rechthoek zich uitstrekken tusschen de Vecht en Gooiland.

In 1467 stond hier slechts een kapel, waarschijnlijk de slotkapel van de heerlijkheid, welke laatste achtereenvolgens heeft toebehoord aan de geslachten Rennenberg, Reede van Nederhorst en Tuyl van Serooskerke. In laatstgenoemd jaar werd deze kapel tot parochiekerk verheven en na Utrechts afscheuring van Spanje kwam ze aan de Hervormden. Ze is in Gothischen stijl opgetrokken, doch in de zijgevels vindt men blinde bogen van geheel daarmee strijdigen vorm. Misschien is dit gevolg van later aangebrachte veranderingen. Trouwens, er zijn eenvoudig vierkante toegangen in de muren gehakt, gesloten met leelijke groene deurtjes; zelfs aan de zuidzijde van het koor (zonderlinge plaats) is er zoo eene te vinden.

Verschillende vensters heeft men dichtgemetseld en die welke bestaan bleven, zijn geheel van aanzien veranderd. Alleen de kleine spitsboogramen in het koor hebben nog traceeringen van duifsteen, die wel in den loop der tijden zijn gehavend, maar toch het vermoeden wettigen, dat ook in dezen tempel weleer menig staaltje van geloovigen kunstzin is te vinden geweest. Nog is er het graf te vinden van bisschop Boudewijn van Holland, met een fraai steenen beeld van den kerkvorst.'

Hierna wordt onder meer de Sla bij Westbroek uitvoerig beschreven